

INHOUD

- 4 mei herdenking
- Jaarlijkse excursie RHG-leden
- Struikelstenen in Aa en Hunze
- DvhN-artikel 'Drenthe in oorlog'
- Symposium '100 jaar ruilverkaveling'
- Terugblik op expositie 'De Wenning'
- Informatie over straatnamen gezocht
- Aanwinsten en schenkingen

Secretariaat: Volmachtenlaan 67, 9451 HW ROLDE
Tel. (0592) 24 39 59, e-mail: secretaris@rhg-rolde.nl
Website: www.rhg-rolde.nl

4 MEI HERDENKING

Onder grote belangstelling heeft op 4 mei weer de herdenking plaatsgevonden bij het Monument in Rolde. Op het Monument staan de namen van slachtoffers van vervolging en strijd. Na een stille tocht waarbij ook burgemeester Ton Baas meeliep, werd stilgestaan bij de verschrikkingen van de oorlog en het leed wat is geleden bij andere oorlogshandelingen en vredesoperaties. Drie leerlingen van de Jan Thiesschool lazen gedichten voor. Euterpe speelde koralen (voor de laatste keer overigens omdat het ophoudt te bestaan).

Ali Stokker zou namens het RHG spreken. Met een verhaal over de joodse familie Fiesler. Door omstandigheden kon zij echter niet aanwezig zijn en heeft Andries Visser het verhaal verteld. Hij ging in op het thema van het comité 4 en 5 mei: Kiezen in vrijheid. Hoe belangrijk het

is dat je als burger, in vrijheid, wat te kiezen hebt. En hoe weinig vanzelfsprekend dat is. Bijvoorbeeld voor de familie Fiesler, gevlucht uit Polen en terechtgekomen in Nooitgedacht. Moeder Masche, vader Israel en hun in Nooitgedacht geboren zoon Aron Simon (hij werd maar 14 jaar) werden opgepakt en via Westerbork op transport gezet naar Auschwitz, waar ze werden vermoord. Slachtoffers van de 'Endlösung'. Zij hadden niets te kiezen.

Er werd ook stilgestaan bij het initiatief struikelstenen in de gemeente te plaatsen om de joodse slachtoffers te gedenken. Verderop in deze nieuwsbrief wordt daar nader op ingegaan.

Na de 2 minuten stilte werden bloemen bij het Monument gelegd. Namens het RHG legden Luuk Lesschen en Alianne Bouma-Hoven een bloemstuk neer.

JAARLIJKSE EXCURSIE RHG-LEDEN

Evenals voorgaande jaren hebben wij als bestuur ook dit jaar weer een excursie georganiseerd voor de leden van het RHG. Dit jaar was de excursie op zaterdag 25 mei 2019.

Op onze ledenvergadering heeft Janneke Hielkema van bureau Raap een lezing gehouden over de archeologische vondsten bij de uitbreiding van de begraafplaats te Rolde. Als vervolg hierop zijn wij naar het Noordelijke Archeologisch Depot (NAD) te Nuis geweest. Lukas Hoven kwam met dit idee en heeft hiervoor ook de contacten gelegd, waarvoor onze dank.

Het depot bewaart de archeologische vondsten uit de provincies Drenthe, Friesland en Groningen. Het depot heeft drie kerntaken. Ten eerste het zorgvuldig opslaan en beheer van de archeologische vondsten. Ten tweede het toegankelijk maken van de vondsten en vondstgegevens voor geïnteresseerden. Ten derde dient het depot als vraagbaak van archeologische vondsten. Overigens waren

de vondsten van de uitbreiding van de begraafplaats nog niet in Nuis.

Wij werden ontvangen door twee medewerksters, die na eerst een presentatie over het NAD te hebben gegeven, ons hebben rondgeleid. Het gebouw diende vroeger tijdens de 'koude oorlog' als opslagplaats van de BB (Bescherming Bevolking). De gebouwen zijn helemaal aangepast aan de eisen van het NAD met o.a. klimaatkamers en ruime opslagmogelijkheden. Tijdens de rondleiding zagen wij in de stellingen ook dozen met vondsten uit Rolde en omstreken. Evenals enkele dozen met vondsten van Lukas Hoven. Helaas konden wij de inhoud van de dozen niet bekijken. Toch was het een zeer interessante rondleiding.

Na een uitstekende lunch bij H.C.R. De Kruisweg te Marum gingen wij terug naar Nuis om het Landbouw- en Streekmuseum 't Rieuw te bezoeken. In een fraaie oude

boerderij waren heel veel voorwerpen, gereedschappen en werktuigen van het vroegere boerenleven in het Westerkwartier tentoongesteld. Dit museum wordt gerund door alleen maar vrijwilligers. Fokje Zwart gaf een leuke rondleiding. Voor de meesten was dit alles zeer herkenbaar en oude herinneringen kwamen bij menigeen naar boven.

Op de terugweg naar Rolde werd nog een kijkje genomen bij de Zwartendijksterschans in Een-West. Hier stond Lukas Hoven al te wachten om ons rond te leiden en alles te vertellen over deze schans. De schans die in Drenthe

ligt, maakte deel uit van de Friese waterlinie. In 1593, ten tijde van de 80-jarige oorlog, werd de schans gebouwd om de weg van Groningen naar Friesland af te sluiten voor de Spanjaarden. Die zagen echter kans om de schans ongezien te passeren door het toen droge moeras. Er is dus niet gevochten. De schans raakte in de loop van de jaren in verval. In 1980 werd de schans in oude glorie hersteld en het ziet er weer uit als in 1673.

Wij kunnen terugzien op een leuke afwisselende dag.

STRIJKELSTENEN AA EN HUNZE

Antisemitisme (haat tegen joden) is helaas een al heel lang bestaand verschijnsel. Ondanks de, vaak gedwongen, verspreiding van Joden over de hele wereld (de diaspora), hielden zij vast aan een eigen cultuur, godsdienst en gebruiken, te midden van de volken waartussen ze leefden. Daardoor bleven zij een, tot op zekere hoogte, groep mensen met een eigen identiteit. Dat wekte, al in de Oudheid, de afkeer van de volken tussen wie zij als minderheid woonden. Zo kunnen we in de Bijbel het verhaal lezen van Esther die er met haar oom Mordechai op het nippertje in slaagde de totale uitroeiing van de Joodse gemeenschap in Perzië te voorkomen. Elk jaar herdenken de Joden dit op het zgn. Poerimfeest. Vaak kregen de Joden de schuld van, voor mensen uit die tijd, onverklaarbare natuurrampen en epidemieën zoals de pest. Dat leidde soms tot massale slachtingen onder Joden (pogroms), zoals in Alexandrië in het jaar 38 n. Chr. Door veel christenen werden Joden beschouwd als Christusmoordenaars. Zo vonden de eerste kruistochten tegen Joden in de Middeleeuwen plaats in Zuidwest-Duitsland, waarbij ze bij duizenden de dood in werden gejaagd. Toen op de eerste kruistocht naar Palestina Jeruzalem werd veroverd, werd ook daar de Joodse bevolking volledig uitgemoord.

Helaas kreeg het antisemitisme een nieuwe impuls in de 19e en 20e eeuw door het ontstaan van allerlei onwetenschappelijke rassentheorieën, waarbij met name het, in de jaren twintig van de vorige eeuw in Duitsland ontstane, nazisme zich tegen de Joden bij uitstek keerde. Het ging niet meer zozeer om de Joodse cultuur of geloof, maar om het begrip 'ras', waarbij de nazi-ideologen mensen van het Joodse 'ras' als 'Untermenschen' of zelfs 'Tiermensen' beschouwde.

We weten waartoe dit heeft geleid: de moord op 6 miljoen Europese Joden, onder wie meer dan 100.000 uit Nederland. Men gebruikt daarvoor wel het Griekse woord holocaust, dat '(een) geheel verbrand (offer)' betekent. Aangezien dit woord oorspronkelijk een positieve religieuze lading heeft, is het beter om het Hebreeuwse woord 'sjoa' te gebruiken, dat zo iets betekent als 'ondergang'. Dat woord duidt veel meer op het grote onheil dat de Joden is overkomen.

Helaas steekt in onze tijd het antisemitisme de kop weer op. Zo konden we in o.a. "Trouw" van 12 maart en de "NRC" van 2 april jl. lezen dat het aantal antisemitische incidenten het afgelopen jaar met 19% is toegenomen. Hetzelfde geldt voor landen als Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland. Om dit kwaad te keren is het nodig om de herinnering aan de sjoa levend te houden. Eén van de mogelijkheden om dat te doen is het leggen van zgn. 'struikelstenen'. Dat zijn stenen die gelegd worden voor het huis (of de plek waar dat huis stond) vanwaar een Joodse medemens werd afgevoerd - via het doorgangskamp Westerbork - naar één van de vernietigingskampen in Polen. In onze gemeente ging het daarbij om Auschwitz. Zo'n steen heeft aan de bovenkant een messingplaatje met, volgens een vast model, enkele gegevens over de gedeporteerde, o.a. zijn/haar naam. Het idee voor de 'Stolpersteine' is afkomstig van de Duitser Gunter Demnig. Inmiddels zijn in meer dan 20 Europese landen en in ongeveer de helft van de Nederlandse gemeenten struikelstenen geplaatst. Assen heeft op 10 april stenen gelegd en ook in Coevorden is men op dit moment druk bezig met het leggen. Bij ons gaat het om 7 adressen in de voormalige gemeenten Rolde en Gieten, vanwaar 36 mensen zijn afgevoerd. Aangezien het om persoonlijke stenen gaat, betreft het hier dus 36 struikelstenen.

In de gemeente Aa en Hunze is begin dit jaar een stichting opgericht die zich met het leggen van de stenen heeft belast. Het stichtingsbestuur wordt daarbij ondersteund door een enthousiaste groep vertegenwoordigers van 4 en 5 mei-comités en historische verenigingen en particulieren. Als u nog nadere informatie voor ons hebt, bijvoorbeeld m.b.t. nabestaanden van de slachtoffers, houden we ons van harte aanbevolen. We hopen z.s.m. met het leggen van de stenen te kunnen beginnen.

Wilt u meer weten over de struikelstenen in de gemeente Aa en Hunze of bijdragen, kijk dan eens op de website: www.struikelstenen-aaenhunze.nl.

Het Stichtingsbestuur: Harry Dijkstra (voorzitter), Leen Ruben (secretaris) en Ali Stokker (penningmeester)

DAGBLAD VAN HET NOORDEN D.D. 20 APRIL 2019: ARTIKEL 'DRENTHÉ IN OORLOG'

Onlangs werd één van de vrijwilligers van het RHG door Bernd Otter, journalist van het Dagblad van het Noorden,

benaderd met de vraag of wij wilden meewerken aan een artikel over de bijeenkomsten van de NSB, de Nationale

Socialistische Beweging. Deze landelijke bijeenkomsten vonden in de tweede wereldoorlog plaats in de zandverstuiving in Rolde. Bernd Otter, geen onbekende voor het RHG, schreef vaker artikelen over de historie van Rolde. Ook publiceerde hij over het opknappen van de zandverstuiving in 2017 en de historie en toekomst van de zandverstuiving.

Feije Takens, Klaas Willems en Ton Pots hebben Bernd Otter op dinsdagmiddag 16 april jl. ontvangen in ons archief. Bernd Otter gaf aan dat hij een relatief groot artikel wilde schrijven over de NSB-bijeenkomsten in de zandverstuiving. Het artikel zou op zaterdag 20 april in de weekendbijlage van het Dagblad van het Noorden worden geplaatst.

Zoals de laatste tijd vaker is gezegd, beschikken wij door de inzet van de vele vrijwilligers inmiddels over een prima functionerend en herkenbaar archief. Foto's en artikelen konden dan ook snel aan Bernd Otter worden getoond en

aanvullende vragen konden direct worden beantwoord. Ook het materiaal zoals gepresenteerd tijdens de expositie over de zandverstuiving in 2017 vormde een goede aanvulling.

Ondanks het feit dat het onderwerp nog steeds een nare smaak achterlaat, was het een aangename middag waarbij het leerzaam was om te zien en te horen hoe een journalist in deze tijd van steeds verdergaande communicatiemogelijkheden tot een artikel voor de krant komt. Het op 20 april gepubliceerde artikel gaf een goede weergave van de door Klaas, Feije en Ton aangedragen informatie over deze bedenkelijke bijeenkomsten in Rolde.

Voor het RHG is het verspreiden van informatie in onder andere de lokale en regionale pers één van de doelstellingen. Daarnaast is het altijd positief voor de bekendheid van onze vereniging om in kranten, tijdschriften, etc. in beeld te komen. Dat het RHG, zoals vaker gebeurt, werd genoemd als genootschap en niet als gezelschap was een beetje jammer.

SYMPOSIUM 100 JAAR RUILVERKADELING

Op 16 mei jl. organiseerde het Drents Archief in Podium Zuidhaage te Assen een symposium over 100 jaar ruilverkaveling in Drenthe. Tijdens het symposium hebben Gedeputeerde Henk Jumelet en Evelien van Everdingen (directeur Prolander) de fotocollectie van de voormalige Dienst Landelijk Gebied (DLG) over de ruilverkavelingen in Drenthe online gezet. Prolander is de uitvoeringsorganisatie voor het landelijk gebied in Groningen en Drenthe.

Het gaat om foto's welke in 2013 door DLG aan het Drents Archief zijn overgedragen. Na jaren van selecteren, scannen en beschrijven zijn de ruim 4.000 foto's nu door iedereen te bekijken op de website van het Drents Archief. Het zijn foto's van meer dan 75 uitgevoerde ruilverkavelingen en landinrichtingsprojecten in de provincie Drenthe in de afgelopen 100 jaar. Namens het RHG hebben een aantal werkgroepleden het symposium bijgewoond.

RAADSEL: WIE HELPT ONS?

Aan de rand van de oprit van Joop Lijfering aan de A. van Ansenlaan 9 te Rolde ligt een vrij grote forse langwerpige steen. Op die steen staan de initialen "T.T.M. - J.W. Anno 1756". Wij zouden graag willen weten hoe die steen daar is gekomen, waar hij vandaan komt en wanneer hij daar is neergelegd. Ook de initialen zijn ons een raadsel. Wie kan ons helpen dit raadsel op te lossen? Eventuele reacties graag naar de Werkgroep Beeld, e-mail: feijetakens@hetnet.nl. Elke reactie is welkom!

TERUGBLIK EXPOSITIE DE WENNING

In het kader van 25 jaar De Wenning werd door het RHG een expositie georganiseerd. De expositie werd tijdens een feestelijke bijeenkomst met de bewoners op 21 januari 2019 officieel geopend door locatiehoofd Fokkelina Zoelman van De Wenning en bestuurder Lex Smetsers van Zorggroep Drenthe.

De expositie toonde veel herinneringen over 25 jaar De Wenning en gaf een beeld van hoe de situatie waar nu De Wenning staat er vroeger uitzag.

Op 25 april is de expositie afgebroken en zijn aansluitend de getoonde artikelen, foto's, etc. weer in ons archief opgeborgen. Verder staan de etalagepoppen weer in de kelder te wachten op een volgende expositie.

De expositie was enorm geslaagd. Er zijn veel bezoekers geweest en zowel mondeling als schriftelijk in het gastenboek ontvingen we veel positieve reacties. Wij kijken dan ook tevreden en met veel genoegen terug op de expositie "25 jaar De Wenning".

OPROEP: INFORMATIE OVER STRAATNAMEN GEZOCHT

Veel straatnamen zijn verbonden met de historie in de voormalige gemeente Rolde. De betekenis van straten als Etstoel, Lottinglaan, Ordellaan, Volmachtenlaan kan gemakkelijk worden verklaard. Maar er zijn ook straten waarvan de betekenis van de straatnaam minder bekend is. Waar komt de straatnaam De Ziel vandaan? Wie kent de oorsprong van de straatnaam Koningspark?

Het Rolder Historisch Gezelschap heeft over bijna 200 straten al veel informatie verzameld. Maar er is vast meer

en daarom vraagt men ook inwoners naar informatie over de straten zoals aanleg en onderhoud, foto's (van nu en vroeger), bijzonderheden en anekdotes. RHG gaat dat bundelen in een naslagwerk, dat uitkomt bij het 50-jarig jubileum van het Gezelschap in 2020.

Heeft u bijzondere informatie of leuke weetjes over de straten? Stuur dan een mailtje naar het secretariaat van het RHG: secretaris@rhg-rolde.nl of neem contact op met Ton Pots (0592) 241889 van de werkgroep Straatnamen.

ZOMERVAKANTIE 2019

De gehele maand juli zijn de archieven en bibliotheek van het RHG gesloten. Voor eventuele vragen en/of afspraken verzoeken wij u om contact op te nemen met het secretariaat (secretaris@rhg-rolde.nl).

Vanaf 6 augustus is iedereen weer van harte welkom op

dinsdagmiddag (14.00 - 16.00 uur) en donderdagavond (19.30 - 21.30 uur). Tijdens deze openingstijden zijn leden van de werkgroepen aanwezig om uitleg te geven over de in bezit zijnde documenten, krantenknipsels en foto's met betrekking tot de historie van Rolde.

RECTIFICATIE

In de Kloetschup nummer 1 van 2019 zijn de foto's op de achterste pagina van "Oud en Nieuw" per abuis verwisseld.

De bovenste foto is de nieuwe situatie, terwijl de onderste de oude situatie weergeeft. Zij hadden dus net andersom moeten staan. Onze excuses.

NIEUWE AANWINSTEN

Aangeschaft door RHG:

- Hartog, E den. Een spoor van vernieling. Het Noord-Nederlandse katholieke kerkinterieur voor, tijdens en na de Beeldenstorm. Hilversum, Verloren, 2019. De Rolder kerk wordt op p.53 genoemd i.v.m. resten van een Christusfiguur en een Passiezuil
- Bruins, E. Drentse kerken. Assen, Kon. van Gorcum, 2011
- Liempt, A. van. Gemmeke. Commandant van Kamp Westerbork. Amsterdam, Uitgeverij Balans, 2019
- Vries, A. de. De levensroman van Johannes Post. Het verhaal van een verzetsicoon. 15e dr. Utrecht, Omni-

boek, 2018

- Brood, P., G. van Krieken, J. Spoelder. De wijde wereld van Cornelis Pijnacker (1570-1645). Zwolle, WBOOKS, 2018. Pijnacker was de maker (cartograaf) in 1634 van de bekendste en eerste gehele kaart van Drenthe

Geschonken door Mw. M. Diemer te Rolde:

- Stikma, A., H. Hilbrands. Vensters op Anderen. Rolde, Uitgeverij Servo, 2017

Geschonken door dhr. J. Arends te Rolde:

- Gebben, R., G. van Egteren, R. Maarhuis. Het Drentse kern-esdorp Rolde in zijn veranderde functie. Assen/Zwolle, HTS, augustus 1975

SCHENKINGEN

- Dhr. W. Beijering te Rolde: Bonnenboek Boermarke Nijlande-Eldersloo: voorschotboekje t.n.v. Hendrik Tjarks Nijlande bij de Coöperatieve Boerenleenbank Rolde
- Mw. A. Smidt te Rolde: vier 8mm-films uit de nalatenschap van H. Smidt met o.a. de volgende onderwerpen: tentoonstelling "Het Noordenveld", Koninginnedag 1987, Roldermarkt 1973 en Prinses Margriet op de Grote Brink
- Mw. F. van Osch-Smeenge te Pijnacker: ca. 80 zwart-wit dia's van ansichtkaarten oud Rolde en ca. 50 kleuren dia's van Rolde in de 70-er jaren. De dia's zijn destijds gemaakt door haar vader Henk Smeenge

- Mw. A. Eiten-Haddeering te Rolde: Archief Stichting Rolanijto (met o.a. voorzittershamer), Geraerds, H. De stem van Allard. Liederensbundel der Volkshogeschool (Havelte) 6e dr. Brummen, Drukkerij W. Somer & Zn., z.j.

- Dhr. E. Thomas (StaatsBosBeheer) te Elp: 24 dia's van Roldermarkt, kruising Grolloo, gebouwen en beheersaspecten SBB, ijzelschade in de bossen en recreatie bij de Ieberenplas

- Mw. A. Stokker te Rolde: Div. jaarg.: Waardelen; Drentse Volksalmanakken en Drentse Genealogische jaarboeken
- Dhr. J. Arends te Rolde: Div. artikelen restauratie Rolder kerk (1961-1964 en 2009-2011)

Namens het bestuur, Luuk Lesschen (voorzitter), Alianne Bouma-Hoven (secretaris), Thale Lesschen (penningmeester), Andries Visser (vice-voorzitter), Henk Hollander en Jan Boelens